

ARVAMUS

Külaliikumise komisjon käis kogemusi vahetamas

Septembrikuu seitsmeteistkümne päeva pärastõunal asusid külaelu komisjoni liikmed teele Kuhjaveres küla poole, mis asub Suure-Jaani vallas Viljandimaal.

Kuhjaveres võttis külalisi vastu Eesti üks teenekamaid külavanemaid, lausa legendiks peetud Romeo Mukk isiklikult. Et külalised saaksid buss sõidust vajunud liikmeid sirutada, viis Romeo meid Kuhjaveres külaseltsi ettevõtmisel Parika rappa rajatud kilomeetrist laudteed mööda lummavalt kauni südamekujulise Parika väikejärveni, kus meid võttis demonstratsiooninimisega vastu neljalikmeline kümnnokkluude perekond.

Et õppepäev täiuslik oleks, oli Romeo Mukk matkajärgsele koosviibimisele kutsunud kogemusi jagama Olustvere käsitööseltsi, Viiratsi valla ja Karksi valla esindajad. Esmalt tutvustas Kuhjaveres külaseltsi tegemisi Romeo abikaasa Urve, kes peab Heimtalise õpetaja ametit.

Urve Muki jutu järgi vajas suurest Eesti Vabariigi ehitamisest ja kartulikoorte söömisest väsinud seltskond vaimset ergutust ning tihedamat omavahelist läbikäimist. 1998. aastal moodustati külalises ja peeti esimesed külapeod. Külavanemaks valiti Romeo Mukk. Edaspidi hakati korraldama heakorrakursuse, parandati ühiselt külalises, korraldati põllu veeres külaplats, veeti sinna ehitusoojak ja ehitati selle ette põrandaga varikatuse. Püstitati teede ristmikule külakaart, talud viidastati. Alustati külapeevade traditsiooniga, üllitati küla tutvustavaid trükiseid. Parika rappa ehitati rabamatkadeks sobiv laudtee ning küla bussipaviljon. 2005. aastal alustati traditsiooniks kujunenud külateatrite festivaliga. Igal aastal 20. augusti paiku, algul ühel, edaspidi kahel päeval esinevad 10-15 Eesti külalises teatrite etteastetega. 2008. aasta suvel oli kahepäevase külalises teatrite peol 400 osavõtjat, organisatorit ja üle 200 piletitga vaataja.

Peale pidevate kohapealsete tegemiste ja organiseerimise käiakse 2-3 korda aastas ekskursioonidel uudistamas, mida teevad teised külad nii kodukamara kui raja taga. Traditsiooniks on saanud ühine pühapäeva pidamine. Aeganõudvaks on kujunenud ka huviliste ja külalistega tegelemine. Pärast meid oli samal nädalal tulemas veel kaks teadmishimulist seltskonda.



Türi valla külaliikumise komisjon käis ideid kogumas Kuhjaveres, mis tunnistati Aasta külaks 2007.

Erakogu

Meid huvitas väga, mis kanalitest on nad saanud raha - kõik tutvustatud ettevõtmised olid kulukad. Romeo vastas, et tema ise, samuti ta abikaasa ja mitmed teised külalises inimesed hoiavad silmad-kõrvad lahti - otsivad fonde, kuhu hiljem projekte kirjutada. Esmased toetajad on külaelanikud ja kohalikud ettevõtjad. Fondidest on projektiraha saadud Ameerika partnerlusfondilt, kultuurkapitalilt, KIK -ilt ja mujalt.

Karksi ühinenud valda esindas Anu Kaljumäe, kellelt saime teada, et Karksi vallas on 4000 inimest, Karksi-Nuia linn ja 20 küla, millest suuremad Polli, Lilli, Karksi ja Tuhalaane. Hästi töötab kodanike ühenduste ümarlaud, kuhu kuulub 17 seltsi, kaks seltsingut ning kuus spordiühingut. Näiteks on Karksi kultuuriselts, mis asutati 1998. aastal, kümne aastaga suutnud 69 projektiga valda tuua kaugelt üle miljoni krooni. Viimase projektirahaga paigaldati küla majja keskküte. Pärilise neilki, mis fondide rahakotti on külastatud. Lisaks eelpoolnimetatud fondidele lisandusid Eesti rahva folkloori nõukogu, kultuuriministeerium, haigekassa, Euroopa Liidu info sekretariaat, riigikantslei, maaelu edendamise sihtasutus, PRIA ning veel palju teisi asutusi. Projektide kirjutajaks on kaks karismaatilist pensionieas daami. Väga tähtsaks pidasid daamid arengukavade olemasolu. Et Karksi-Nuia linnal puudus seni arengukava, ei saanud sinna ka toetusi. Omavalitsuse arengukava ei olnud aga piisavalt detailne. Karksi vald eraldab nii külaliikumisele kui ka spordiseltsidele eraldi 200 tu-

hat krooni aastas. Maamaksust 1% läheb külavanemate fondi eraldi reaga valla eelarves. Siit eraldatakse summavaid arengukavaga ja külavanemaga küladele. Vald toetab õppereise. Projektitaotluse voorud küladele on kaks korda aastas nagu Türi vallaski. Probleemiks peetakse Karksi vallas seda, et otsustajate suunitluse tõttu läheb suurem osa valla eelarveraha Karksi-Nuia linna. Külad peaksidki mõnede arvates eelarveväliselt raha sisse tooma, et sellevõrra oleks valla eelarve koormus küla- desse väiksem.

Kui Romeo Mukk leidis, et Suure-Jaani suurvalla moodustamine tõi õnne külaliikumise õule, siis Karksi suurvalla esindajad pidasid seda õnnelada väga õkaliseks.

Viiratsi valda esindas külavanemate kogu eestseisja, kes on valitud ka vallavalitsuse koosseisu. Kõigil küladel on külavanemad, mõned külavanemad on ka mitme küla peale. Külavanemad valiti valla eestvõttel. Kõik külavanemad kutsuti volikokku ja neile makstakse tasu võrdset volikogu liikmeka. Kui algul sooviti külavanemaid poliitiliselt allutada, siis kohe valla sammude järgi asutati apoliitiline külavanemate kogu (registreeriti MTÜ-na), mida võimulolijad olid sunnitud aktsepteerima. Kogu võeti valla koostööpartneriks ja eestseisja toodi vallavalitsusesse. See annab inimestele kindlustunde, et ka nende väikene asum on kaugel vallas töiseltvõetav. Külavanemate kogu eraldatakse igal aastal 50 000 krooni.

Külade üritused rahastatakse projektipõhiselt. Iga-aastane külalisespäev käib külakor-

da, et seoses sellega saaks iga küla või külade kogum endale töiseltvõetava külaplatsi koos sportimisatribuutikaga. Viimati toimus külalisespäev Tusti külas, kus elab 150 inimest. Kohaliku järve ääres oli külalisespäevaks hoogtööpäevakutel ettevalmistusi tegemas üle saja külaelaniku.

Romeo Mukkandisülevaate Suure-Jaani valla ühistegevusest. Pärast suurvalla tekkimist kutsuti kokku kodanike ühenduste ümarlaud. Kaasati nii kalameeste, jahimeeste kui ka aiandus-mesinduselts. Ümarlaue eesmärgiks on võimu lähendamine rahvale. Käiakse tutvumas seltside ja seltsingute tegevusega. Ümarlaud käib koos kord kuus, kus alati on kohal kas vallavanem või mõni juhtiv spetsialist. Ümarlaud on sisse kirjutatud ka valla arengukavasse.

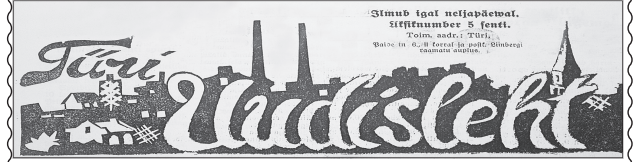
Ega ka Türi valla esindajatel ei tulnud pilku maha pöörata. Kuigi külaliigutajate arv ei ole meil eriti suur, toimub igal aastal üritusi ja vald hoiab päris tugevalt oma suurt õlga külaliikumise ja seltsitegevuse all. Eriti positiivseks peeti meie vallas külaliikumise ja seltsitegevuse spetsialisti olemasolu.

Lahkusime Kuhjaverest, pead täis mõtteid, mida edaspidi paremini teha. Peaasi, et oma pere eest hoolitsemine ei võtaks kogu aega. Külalisespäev ka Olustvere käsitööseltsi hoonet, kus näidati virkade naiste töid ja tegemisi.

Tagasiteel tänasime müriseva aplausiga ürituse korraldajat, külaliikumise ja seltsitegevuse spetsialisti Riina Trummi ning rahastamise organisatorit, külakomisjoni esinaist Reet Länkurit.

ÜLO ORMUS

TÜRI UUDISLEHT 75 AASTAT TAGASI



23. septembril 1933

Türi lapsed narrisid Kabala rahvast.

Möödunud laupäeva õhtul kell 21 pidi korraldama Türi Paberivabriku tulest, kudo näitetrupp Kabalas külasäiguetenduse. Rahva pettumuseks aga ei ilmunud peokorraldajaid. Mõned asjastuhvitatud kõlistasid telefoniga ning raiskasid veel ära üle ühe krooni. Telefoniga teatadi, et polevat autot saanud. Viimaks siiski olevat juba saanud ning ka välja sõitnud. Kabalas oodati kella 11-ni õhtul kuid asjata. Muide olid kõik valmis seatud, oli ülesehitatud lava, korraldatud istekohad ja valgustus.

Türi laste viisakuseks oleks kohale teatamine pidanud olema, et rahvas ei ootaks.

Jultunud vargad Arkmal.

Kabalas, 15. skp. Reede öösel vastu laupäeva varastati Arkma külas elutseval K. Schmidtil 1 kõrvits, K. Voikal 2 suurt kõrvitsat ja porgandeid. A. Leppikul õunu ja kapsaid. Ka on Leppikul igal öösel järjekindlalt kaeru varastatud. On küll peetud varaste peale jahti, kuid taqajärjetult. Nii korraldasid paar Arkma küla noormeest ühel öösel kaeravaraste pääl jahti, kuid lähenemisel pistisid need jooksma ning põgenesid. Nüüdsete sügiseste pimedate öödega peaks igaiüks valvel olema oma aiavilja eest.

Raske õnnetus jalgrattalt kukkudes.

Säreveres, 18. skp. Eile juhtus Alliku vallas Oisu-Väljaotsa kohal õnnetus Särevere noormehe Ed. Kulkusega. Noormees sõitis õige tee ääres, mis oli aga möödunud õõ vihmast libe. Sõitja oli ka natuke viinastunud. Kiiresti sõites vääratas ratas ja K. kukkus sügavas kraavi.

Haavatu toimetati Türi, kus selgus, et õnnetul on raskekujuline peapõrutus ning murdunud üks vasaku käe sõrm.

Võhma majaperenaine värske elektri pärast end poomas.

Hiljuti levis Võhma alevis kuuludus, nagu saatnud üks noor keskalevi majaperenaine „Liisi“ korda enesetapmise katse, poomise teel. Mees saanud õigel ajal pööningul silmuses naise kätte ja andnud enesetapjale mõistliku nahatäie ja ütlenud, nüüd võid end puua. Kuid naine jätnud peale harimist silmuse tühjaks ja tulnud alla oma väikse nutva poja juurde.

Enesetapmise põhjus olnud see, et naine ei ole tahtnud majja laske panna elektrit, kuna mees seda aga tahtnud.

30. septembril 1933

Türi hädaabitöödeks 650.000 senti.

Eeloleval talvel on hädaabitöödeks määratud Türi linnale 6500 krooni. Sellest summast läheb lennuvälja korrastamiseks ja juurdepääsu teede ehitamiseks 2000 krooni. Türi-Tori tee lõpetamiseks määrati 3500 kr. ja õmblustöödeks 1000 kr.